



Frederik Backelandt

KOERSHELDEN

De sterkste huzarenstukjes
van de grootste wielerlegendes

Lannoo

INHOUD

- | | | | |
|----------|--|-----------|---|
| | Wij zijn allemaal helden
6 | | |
| 1 | GINO BARTALI
Firenze – Assisi, 1943
8 | 6 | EDDY MERCKX
Gorizia – Tre Cime
di Lavaredo, 1968
74 |
| 2 | FAUSTO COPPI
Cuneo – Pinerolo,
Ronde van Italië, 1949
24 | 7 | EDDY MERCKX
Luchon – Mourenx,
Ronde van Frankrijk, 1969
86 |
| 3 | HUGO KOBLET
Brive – Agen, 1951
40 | 8 | LUIS OCAÑA
Grenoble – Orcières-
Merlette, 1971
98 |
| 4 | CHARLY GAUL
Briançon – Aix-les-Bains,
1958
48 | 9 | LUCIEN VAN IMPE
Saint-Gaudens –
Saint-Lary-Soulán, 1976
110 |
| 5 | JACQUES ANQUETIL
Bordeaux – Parijs, 1965
60 | 10 | BERNARD HINAULT
Luik – Bastenaken – Luik,
1980
122 |

- | | |
|--|---|
| 11 FRANK VANDENBROUCKE
Cusset – Col de la République,
1998
136 | 16 MATHIEU VAN DER POEL
Amstel Gold Race, 2019
196 |
| 12 JOHAN MUSEEUW
Ronde van Vlaanderen, 1998
146 | 17 WOUT VAN AERT
Sorgues – Malaucène, 2021
208 |
| 13 MARCO PANTANI
Grenoble – Les Deux Alpes,
1998
160 | 18 TADEJ POGAČAR
Strade Bianche, 2022
220 |
| 14 PAOLO BETTINI
Ronde van Lombardije, 2006
172 | 19 ANNEMIEK VAN VLEUTEN
Sélestat – Le Markstein,
2022
234 |
| 15 TOM BOONEN
Parijs – Roubaix, 2012
182 | 20 REMCO EVENEPOEL
Clásica San Sebastián, 2022
244 |

We zijn allemaal helden

Helden en heldinnen zijn personen die een uitzonderlijke moed etaleren in penibele situaties en iets realiseren dat op ontzettend veel bewondering en ontzag wordt onthaald. Koershelden doen die bewonderenswaardige dingen in het wielrennen, dat spreekt voor zich. De wielersport leeft van zijn koershelden. Het zijn de acteurs, de renners, de kampioenen, die een grote hand hebben in het scenario, zeg maar het koersverloop. Koershelden doen dingen die een ander niet kan. Soms lukt hen dat één keer, vaak zijn ze van zo'n uitzonderlijk kaliber dat ze wel vaker hoge ogen gooien.

In dit boek, *Koershelden*, worden de prestaties van negentien wielerkampioenen verzameld. Van Gino Bartali tot Remco Evenepoel. Over één held vertel ik twee verhalen: Eddy Merckx. Dat zal weinigen verrassen, want Merckx wordt als dé superheld beschouwd. De man, nee, het fenomeen dat aan de lopende band epische sportprestaties leverde en daarbij ook een ongeziene dominantie tentoonspreekte. Wie wat dieper in de wielergeschiedenis duikt, moet echter toegeven dat er in het lijstje dat in dit boek aan bod komt meer dan twee 'merckxiaanse' prestaties zitten.

Het is een publiek geheim dat ik Fausto Coppi, die ik al meer dan vijftientwintig jaar bestudeer, als de evenknie van Merckx beschouw. Omstandigheden, waar Coppi soms wel en (veel vaker) niet de controle over had, zorgden ervoor dat hij véél minder won. Maar Merckx' ongebreidelde klasse en de haast verstikkende dominantie zie je ook bij Coppi. Bijgevolg was het net als bij Merckx een aartsmoeilijke keuze om er in zijn geval één prestatie uit te lichten. Eigenlijk kun je dat zeggen van al die groten. Ook van Anquetil en van Hinault. Herhaaldelijk deden ze in hun loopbaan iets uitzonderlijks, iets dat nog tot op vandaag nazindert en naverteld wordt.

De huidige generatie wielrenners doet ook verdomd hard zijn best om heroïsch te koersen. Met name Mathieu van der Poel, Remco Evenepoel en zeker Tadej Pogačar schrijven op hun manier een nieuw hoofdstuk in het Gouden Boek van het Wielrennen. Een hoofdstuk waarin met panache en met het mes tussen de tanden wordt gekoerst. Waarbij finales heel vroeg worden opgebroken. Waarbij prestaties worden geleverd die menig wielervolger, zowel kenner als niet-kenner, vol ongeloof doet schuddebollen. Ze entertainen, doen dingen die ons doen wegdro-

men. Ze inspireren sommigen onder ons om zelf in de pedalen te klikken en een ritje gaan fietsen.

Dát is de sterkte van de wielersport: de toegankelijkheid van het hele gebeuren. Ik bedoel: wie van ons kan zeggen dat hij of zij al een balletje is gaan trappen in San Siro in Milaan? Wie van ons kan claimen al eens op het ‘heilige gras’ van Wimbledon gelopen te hebben? Niemand. Omdat het niet kan. Omdat het niet mag. Het zijn elitaire plekken waar de gewone sterveling geweerd wordt. De koers is milder, is opener. Want velen onder ons kunnen wél zeggen dat ze de Galibier, Tourmalet, Alpe d’Huez, Stelvio of Ventoux hebben beklommen. Dat ze Luik-Bastenaken-Luik, Parijs-Roubaix of de Ronde van Vlaanderen hebben gefietst, één dag voor de wielersprofs.

Ik woon in het hart van de Vlaamse Ardennen, waar de Vlaamse kasseiklassiekers thuis zijn. Ik voel me gezegend, want ik kan me dagelijks over de Muur van Geraardsbergen hijsen, waar Johan Museeuw in 1998 soleerde. Of ik kan de Koppenberg op strompelen en er letterlijk de plek aanwijzen waar Mathieu van der Poel zijn versnelling plaatste en iedereen op meedogenloze wijze achterliet.

Als ik op fietsvakantie naar de cols ga, dan vind ik het gewoonweg fijn om te weten dat Merckx daar drie keer als eerste bovenkwam, dat Anquetil hier ‘Poupou’ remonteerde en dat Fausto Coppi in deze haar-speldbocht als een imperator het slagveld overschouwde. De koers en zijn helden vormen de ziel van de wielersport. Het feit dat je ze als wielertoerist zelf kunt ervaren en beleven, is onbetaalbaar. En dankbaar.

In *Koershelden* fiets ik twintig epische wielerritten van negentien grote en minder grote kampioenen. Het historische relaas van elke epische rit wordt doorspekt met mijn eigen rijervaring tijdens de tocht in kwestie. De selectie is gaandeweg tot stand gekomen. Enkele ritten waren natuurlijk incontournabel, over andere kan wel degelijk gedebatteerd worden. Hoort rit x of y wel thuis in dit boek? Had ik niet beter voor q of z gekozen? Tja, kiezen is verliezen.

Al deze verhalen verschenen reeds in het fietsmagazine *Grinta!* en acht van hen werden eerder al gepubliceerd in het boek *Epic Rides* (2022).

Lees. Droom weg. En word zelf een beetje koersheld.

Frederik Backelandt
Auteur



GINO BARTALI

Firenze – Assisi

**1943
400 KM**

Tussen 1935 en 1955 treedt de Italiaan Gino Bartali (1914-2000) in de voetsporen van wielerkampioenen als Costante Girardengo en Alfredo Binda en wordt hij op handen gedragen door de tifosi. Hij wint drie Giro's en twee Tours, vier keer Milaan-Sanremo en twee keer de Ronde van Lombardije. Gek genoeg reconstrueren we géén Giro- of Tourrit waarin Bartali demarreert op de flanken van een of andere col. Nee, we fietsen een 180 kilometer lang traject tussen Firenze en Assisi. Het is de route die Bartali meermaals aflegt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een tocht waarmee hij honderden mensenlevens zou hebben gered.

In het Italië van de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw is er geen keuze: ofwel ben je fan van Gino Bartali ofwel van Fausto Coppi. Van een van de twee, nooit van allebei. Je bent *bartaliano* of *coppiano*. Er is geen middenweg. Welnu, ik ben altijd een *coppiano* geweest. Fausto Coppi was en is mijn held, niet zijn grote rivaal Gino Bartali.

Ik werd echter net iets meer 'bartalist' toen ik enkele jaren geleden de beelden terugzag van een aflevering van het tv-programma *Holland Sportzomer*, waarin reportagemaker Wilfried de Jong meervoudig Giro- en Tourwinnaar Gino Bartali ontmoet. Met een stem van schuurpapier en de looks van een gepensioneerd bokser antwoordt hij op de vragen van de interviewer. Op een bepaald moment ontbloot Bartali zijn bovenlijf. Hij toont de littekens die hij opliep in twee decennia op de koersfiets.

Van dat tafereel was ik graag getuige geweest. Helaas, op 5 mei 2000 stierf Gino Bartali, op zijn 86ste. Ik heb hem nooit gesproken. Zonde. Gelukkig kan ik wel nog altijd fietsen langs de wegen waarop hij kilometers maalde. Tussen Firenze in Toscane en Assisi in Umbrië bijvoorbeeld.

Volgens de overlevering fietst Bartali tussen september 1943 en juni 1944 veertig keer heen en weer tussen Firenze en Assisi, een traject van een kleine 400 kilometer. Officieel gaat het om lange trainingsritten, maar eigenlijk vervoert Bartali valse identiteitsdocumenten waardoor ondergedoken Joden en politieke tegenstanders van het fascistisch regime

Italië kunnen ontvluchten. Dit verhaal van de wielerkampioen die zich ontpopt als oorlogsheld wordt pas na Bartali's dood verteld. Zelf pakt hij er nooit mee uit. 'Je moet goed doen in het leven, maar je hoeft daar niet mee te koketteren', vindt Bartali.

Maar voor mij is het kristalhelder: nee, we openen ons lijstje van epische wielerritten niet met een reconstructie van een Alpenrit uit de Tour de France van 1948 waarin Bartali iedereen naar de vaantjes rijdt in helse weersomstandigheden. En ook niet met zijn epische Tourstunt naar Briançon in 1938. Maar wel: Firenze-Assisi, in het wiel van een held. Een wiel- én oorlogsheld.

Ponte a Ema

De rit begint in Ponte a Ema, een onooglijk, slaperig Toscaans dorpje op een steenworp van cultuurstad Firenze. Daar wordt op 18 juli 1914 Gino Giovanni Bartali geboren. Ponte a Ema is Gino's wereld. De schoolbanken zijn niet echt aan hem besteed. Op zijn twaalfde vindt hij een baantje in de fietsenwinkel van Oscar Casamonti, een amateurrenner die het niet is ontgaan dat die jonge Bartali een aardig stukje met de fiets kan rijden. Wanneer Casamonti (op een racefiets) er tijdens een trainingstocht maar niet in slaagt om Gino (op een oude toerfiets) te lossen, trekt hij spoor-slags naar Gino's ouders om hen ervan te overtuigen dat de toekomst van hun zoon in de wielersport ligt. Pa en ma stemmen in. Goede keuze. Het geboortehuis van Gino staat nog altijd overeind in Ponte a Ema. Boven het portaal hangt een gedenkplaat met daarop een van Bartali's bijnamen. *L'intramontabile*. Betekent zoveel als 'De onverslijtbare'.

Het is druk wanneer ik door de hoofdstraat fiets, richting de ingang van het Museo del Ciclismo Gino Bartali. Ik was hier enkele jaren geleden al eens en toen vergde het nogal wat inspanningen om binnen te raken. Er is nog niet zoveel veranderd, zo blijkt. Ik ben een journalist en moet toestemming krijgen van 35 echelons binnen de stad Firenze om binnen te mogen en de vele memorabilia te fotograferen. Na veel vijven en zessen lukt het me. Er hangen foto's en wielertuinen, er staan trofeeën en fietsen en... de akte die aangeeft welke eer Gino Bartali postuum te beurt viel. In Jeruzalem kreeg hij in 2013 de eretitel 'Rechtvaardige onder de volkeren'. Israël maakte hem in 2017 ereburger, een zeldzame eer. En dat allemaal dankzij zijn route van Firenze naar Assisi.



Dé latere eindwinnaar Gino Bartali leidt
in de Alpen tijdens de Tour van 1948.
Niemand die toen vermoedde dat hij
enkele jaren eerder, in volle oorlogstijd,
honderden Joden had gered.



Numero uno

Terug evenwel naar het begin. Het duurt tot 19 juli 1931 voordat Gino aan zijn eerste officiële wielervedstrijd mag deelnemen. Vader Torello heeft de dag voordien, op zijn zeventiende verjaardag, zijn zegen gegeven. ‘Het was een van de mooiste cadeaus die ik ooit heb gekregen’, vertelt Gino daar later over. Hij wint als jeugdrenner veel. Vooral bergop is Bartali niet te houden. Hij kan ook soleren naar een zege en, als het moet, furieus spurten alsof er duizend duivels in zijn lijf zitten. Soms loopt het mis. Bij een sprint aan het einde van een wedstrijd in Grosseto in 1934 komt hij zwaar ten val en breekt zijn neus. Een euvel dat voor de rest van zijn bestaan zichtbaar blijft in de vorm van een gekromd reukorgaan.

In 1935 wordt Bartali beroepsrenner. Na een geslaagd debuutjaar bij de profs kiest hij in 1936 voor Legnano, een gerenommeerde Italiaanse formatie die in Bartali een kopman voor de toekomst zoekt en vindt. Voortaan draagt Gino de rood-met-olijfgroene trui van Legnano, dat onder de auspiciën staat van ploegleider Eberardo Pavesi, een ex-wielerkampioen. Bartali wint meteen zijn eerste Ronde van Italië. Hij zal in de daaropvolgende jaren uitgroeien tot de *numero uno* van het Italiaanse *ciclismo*.

Het is oorlog

In de Giro van 1940 wordt Bartali door pech teruggeslagen en neemt ene Fausto Angelo Coppi, een van Bartali's knechten, de rol van kopman over. Coppi, die dat jaar zijn eerste Giro wint, zal in de naoorlogse jaren de grote rivaal van Bartali worden. Samen verdelen ze Italië. Maar eerst komt dus die tweede wereldbrand, die de carrière van beide heren lamlegt. Op 10 juni 1940, één dag na het einde van de Giro, verklaart Italië immers de oorlog aan Frankrijk en Groot-Brittannië. Het Italiaanse volk en zijn wielerkampioenen worden tegen wil en dank meegesleurd in de tragedie van de Tweede Wereldoorlog.

Op 9 oktober 1940 wordt Bartali opgeroepen om zijn legerdienst te doen. Bij de fysieke keuring wordt echter een onregelmatige hartslag vastgesteld, zodat Bartali een taak toegewezen krijgt als militair koerier nabij een vliegtuigfabriek aan het Trasimeense Meer. Gino mag van geluk spreken met dit ‘makkelijke’ leven in de kazerne: Fausto Coppi wordt in 1943 naar Afrika gestuurd, waar hij en de rest van zijn regiment zelfs krijgsgevangen worden genomen. Gino blijft als militair koerier gekazerneerd in Italië. Zo nu en dan kan hij met verlof. Hij bezoekt dan zijn verloofde in Firenze.

Op 14 november 1940 huwt Gino met zijn Adriana, een huwelijk dat zestig jaar standhoudt, tot zijn dood in 2000. De plechtigheid vindt plaats in de aartsbisschoppelijke kapel van Firenze en wordt geleid door kardinaal Elia Dalla Costa, de aartsbisschop van Firenze, die tijdens de oorlogsjaren een belangrijke rol speelt in Gino's leven. Dat leven zal in 1943 overhoopgehaald worden.

Geheime missie

In juli 1943 lijkt de oorlog plots voorbij met de landing van de geallieerde troepen op Sicilië en de val van Mussolini. Het staakt-het-vuren zorgt voor een feeststemming in heel Italië. De euforie wordt in de kiem gesmoord wanneer de Duitsers Italië heroveren en de gevangengezette Mussolini bevrijden. De oorlog vindt zijn tweede adem. Harde keuzes dringen zich op: optrekken tegen de geallieerden, deserteren, aansluiten bij het verzetsleger of onderduiken? De Bartali's kiezen voor de laatste optie en ontvluchten Firenze voor het geïsoleerde bergdorp Nuvole. 'Het ging steeds slechter met Italië. Ik was heel bang dat het op een drama zou uitlopen, vooral voor mij', vertelt Bartali later. Uiteindelijk trekken ze opnieuw naar Firenze, waar Gino in de herfst van 1943 op audiëntie mag bij kardinaal Elia Dalla Costa. Die plaatst Gino voor het belangrijkste dilemma in zijn leven. Er staan mensenlevens op het spel.

De Joden hebben het in Italië niet onder de markt. Nadat het fascistische regime het zogenaamde *Manifest van de raswetenschappers* gepubliceerd heeft, wordt het leven van de Joodse bevolking – nochtans sterk geïntegreerd binnen de Italiaanse samenleving – er niet beter op. Wanneer de Duitsers aan de macht komen al helemaal niet: vanaf dan begint ook de Holocaust voor de Italiaanse Joden. Van half september 1943 tot het einde van de oorlog in april 1945 jagen de Duitsers hen op; in totaal komt ongeveer 15 procent van de Italiaanse Joden om. Dat een groot deel kan overleven, daar draagt Gino Bartali ook zijn steen tot bij.

Dalla Costa stelt Bartali voor om een groep Florentijnse Joodse vluchtelingen te helpen. Ze hebben voedsel, onderdak en valse identiteitspapieren nodig. Met die valse identiteitsbewijzen, waarop hun naam en afkomst zijn aangepast, kunnen ze de Duitse controles omzeilen en

'Met zijn bezoeken zorgt Bartali voor tijdelijke chaos in het station van Terontola. De aandacht van de soldaten verslapt en zo worden mensenlevens gered.'



Bij het klooster van San Damiano,
gelegen op een steenworp van Assisi.
Deze plek was het eindpunt van
Bartali's geheime smokkelmissies.



vluchten naar veiliger oorden, die in handen zijn van de geallieerden. De rol van Gino bestaat erin om de trafiek tussen Toscane en Umbrië (en terug) uit te voeren. Gino, die zelf Joodse vrienden heeft en hen tijdens de oorlog zelfs helpt onderduiken in een van zijn eigen huizen, staat perplex van de vraag van de kardinaal, maar stemt snel in. Van zijn clandestiene engagement is niemand op de hoogte, zelfs zijn jonge echtgenote Adriana niet.

Mierennest Firenze

Eerste halte op Bartali's traject is Firenze en het aartsbisdommelijk paleis, waar hij via een tussenpersoon van de kardinaal de foto's oppikt van Joodse vluchtelingen. Bartali verstopt ze in de holle buizen van zijn stalen fietsframe en gaat op pad. Een 'trainingstocht' van 180 kilometer brengt hem naar het San Damiano-klooster in Assisi.

Zelf geniet ik van het uitzicht op het historische Firenze, waar Gino Bartali wel vaker kwam en (vooral na zijn carrière als renner) gefotografeerd werd door toeristen of journalisten. Daarna daal ik met de fiets tot de historische binnenstad, die in tweeën gespleten wordt door een rivier, de Arno. Fietsen over de overvolle brug Ponte Vecchio mag ik niet. Een agente attendeert me erop dat ik de fiets aan de hand moet nemen. Het is echt over de koppen lopen. Hier leerde Gino ooit zijn Adriana kennen. Hier kwam hij winkelen of een koffie drinken. Hier begon zijn geheime missie. Vanavond overnacht ik in deze bijzondere stad. De stad van Ghiberti, Brunelleschi, da Vinci, Botticelli, Michelangelo en... Bartali. Morgen begin ik aan mijn missie.

Espresso in Terontola

Het exacte traject dat Bartali fietst, is niet bekend. Zeker is dat Bartali onderweg stevast stopt in Terontola, maar dat is het zowat. Te zijner ere vindt in deze regio jaarlijks een rit plaats die de vermoedelijke route volgt die Bartali uitstippelde. Ik baseer me alvast op een route die ik vind op het internet. Mijn eerste mikpunt is Arezzo, een van de zoveel prachtige stadjes die een bezoek aan Toscane de moeite waard maken. Na goed 60 kilometer bereik ik de Piazza Grande. Veel tijd mag ik evenwel niet verspillen. Een snelle hap en daarna weer voorwaarts.

Goed 30 kilometer verder ligt Terontola, toch wel een bijzondere plek in Bartali's epische rit. In Terontola maakt hij telkens opnieuw een

tussenstop in het plaatselijke treinstation. In die tijd is dat een drukke plek op de as van noord naar zuid en dus voeren de Duitsers er veel controles uit. Wanneer Bartali er tijdens een van zijn zogenaamde trainingstochten neerstrijkt en er een broodje eet of van een espresso nipt, is iedereen in de ban van de aanwezigheid van de wielerkampioen. Mensen willen een praatje slaan of vragen om een handtekening. Kortom, met zijn bezoeken zorgt Gino voor tijdelijke chaos in het station van Terontola. Dat doet hij bewust: de afgeleide soldaten oefenen minder nauwgezet controles uit, waardoor tientallen vluchtelingen toch veilig koers kunnen zetten richting zuiden.

Ik neem mijn fiets mee in het treinstation van Terontola en zoek naar de gedenkplaat op het perron. Daar hangt ze. Een trein arriveert. Tientallen reizigers stappen af, enkelen stappen op. Ze gunnen wat aan de wand hangt geen blik. Zouden ze eigenlijk wel weten wat hier is gebeurd? Zouden ze weten wat Gino Bartali heeft gedaan? Zouden ze überhaupt weten wie Gino Bartali was? Ik hoop het van ganser harte.

Ik ga het cafeetje binnen via het perron. Zou dit de plek zijn waar Bartali de soldaten afleidde en de *tifosi* stapelzot maakte? De dame achter de toog knikt en vertelt me dat het café vroeger nog wat groter was en dat je via een andere deur binnenkwam. De sfeer van toen hangt hier nog. Ik bestel *un caffè* en kies er meteen een zakje suiker in. Hoort zo. 'De mensen zeggen dat Bartali naar hier kwam om aan te pappen met de cafébazin. Dat was naar verluidt een heel knappe vrouw', vertelt ze. Zozo, geen hoger doel dus maar banale verliefdheid? Hoe dan ook: Bartali's acties in Terontola zijn niet vergeten.

'Tussen september 1943 en juni 1944 zou Bartali veertig keer heen en weer gefietst zijn tussen Firenze en Assisi, een traject van een kleine 400 kilometer.'

Risky business

Ik moet verder. Zweetdruppels parelen langs mijn voorhoofd en wang. Het is bloedheet. De volgende 30 kilometer leidt de route me langs het Lago Trasimeno, het vierde grootste meer van Italië. Het is bekend om een belangrijke veldslag tussen de Romeinen en de Carthaagse veldheer Hannibal in de derde eeuw voor Christus. En tegenwoordig dus ook een beetje om Bartali's passage. Het meer ligt rechts van me en het parcours wordt plots behoorlijk glooiend, soms zelfs pittig.

Geenszins een probleem voor Bartali, want hij is een geboren klimmer. Zijn klimstijl in de koers wordt gekenmerkt door een spervuur van *scatti*: energieke sprongetjes of demarrages bergop. ‘Het zag eruit alsof hij werd geëlektrocuteerd’, heeft een collega-wielrenner het ooit verwoord. Bartali klimt het liefst uit het zadel, *en danseuse*, lopend op de trappers. Een aanval zet hij steevast furieus in. Meteen slaat hij een kloof. Hij danst, spurt en stapelt de ene snedige en korte demarrage op de andere. Wanneer hij in de mot krijgt dat een opponent toch weet aan te pikken, bestookt hij die opnieuw met een aantal stroomstoten. Zoveel keer tot de tegenstander de handdoek in de ring gooit.

Via Magione, Solomeo, Pila, San Martino in Campo en Bettona zet ik koers naar Assisi. Dit is Umbrië, een regio die qua schoonheid geenszins moet onderdoen voor Toscane. Het is een prachtig beeld wanneer Assisi voor me opdoemt. De stad torent majestueus boven de horizon uit. Stilaan valt de avond. Zonnestralen flirten met de gevel van de wereldberoemde basiliek van de heilige Franciscus van Assisi. Ik rijd niet rechttoe rechtaan de stad in, maar houd rechts aan en fiets zo verder weg van de binnenstad. Via een kort maar venijnig klimmetje dien ik immers het eindstation van deze epische rit te bereiken. Daar ligt het San Damiano-klooster. Gebouwd in de twaalfde eeuw maar vandaag, meer dan ooit, verbonden met het verhaal van Gino Bartali.

Hier ontmoet Bartali pater Rufino Niccacci. Hij is Bartali’s contactpersoon en bezorgt de foto’s die Bartali hem levert aan een plaatselijke drukker om de valse identiteitsbewijzen met oog voor detail klaar te maken. Zodra die af zijn, maakt Bartali rechtsomkeert met de valse papieren en geeft ze in Firenze opnieuw aan de kardinaal.

Enkele keren geeft hij die papieren rechtstreeks aan ondergedoken Joodse gezinnen. *Risky business*, zoveel is zeker. Dat vertelt ook een van de paters die me te woord staan op het pleintje van het klooster. Eerst is hij niet happig om zijn mening te delen en al zeker niet om op de foto te gaan. Wanneer hij hoort dat we Bartali’s epische rit aan het afwerken zijn, gaat hij overstag. Hij vertelt over Bartali’s moed, maar ook over die van de kloosterbewoners toen. En over de mensen die de oorlog niet hebben overleefd. Bartali moet in een tijdspanne van één jaar ongeveer veertig tochten Firenze-Assisi-Firenze van 360 kilometer elk hebben ondernomen. Hoeveel Joden hij heeft gered, is niet duidelijk. Het cijfer van achthonderd (!) mensenlevens doet de ronde.